

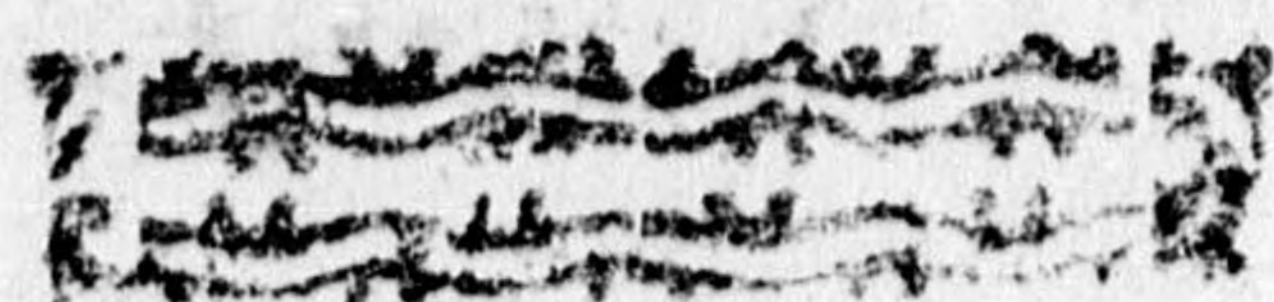

A' ROMAI TSASZARIES AP: KIRALYI FELSEG:
NEK KEGYELMES ENGEDELMÉVEL.

Indult *BETSBÖL* Kedden 9. Augustusban 1791.

Bétsi és Hazánkbeli Tudósítások:

A Romai Tsászár, a' mi F. Királyunk; ki a' maga ezer szorgalmatoságai között is egész F. Udvarával igen friss egészségen vagon; a' Tseh Orszagi Koronazás előtt még a' 4 nagyobb Fő Hertzegekkel egy útat téizen a' Tseh Országban lévő 3 Erölsegeknek *Plesz*, *Königgrätz*, és *Therésia Várai*-nak meg-izemlélésekre; ugy mindazáltal, hogy ezen hónapnak utolsó napjara, a' Pragaba lejendő pompás be-menetelre el-múlhatatlanul meg-kiván ő Felsége jelenni; hogy minden pompak és tzeremoniak a' magok ki-izabott órájokban mehelsenek vegbe. — A' mi F. Anyánk és Királynénk pedig ezen hónapnak 27 diken a' 3 Fő Hertzeg Alsízonyokkal indul *Prága* felé; és Sept. 6-dikán Felséges Urunkal ed-
gyütt

gyütt *Cseh Királynénak* koronáztatik. — Fő Herceg *Károlyról* a' mondatik, hogy *Cseh Koronázás* után leg-ottan *Austr. Belgiumba* megyen, és mint következő Kormányozója ezen Országnek, a' mostani Fels. Kormányozók mellett marad. — A' Koronázásra tartozó minden F. Udvari készületek már 4 osztályban megindultanak *Prága* felé: az első a' múlt Pénteken, a' 2-dik *Szombaton*, a' 3-dik Héfőn, a' 4-dik része ma. — A' N. M. Királyi Tisztviselők tegnap jó reggel indulának - el *paripán*; és így minden Koronázásra tartozó készületek már mozgásban vagynak. — A' mondatik, hogy ő Felsége ezen Koronázás alkalmatosságával a' *Szt Vencslaus* Rendjét, mely hajdon a' *Csehek* Rendje vala, újra fel-fogná állítani, és sok Gavallérokat és Nemeseket fogna ezzel meg tisztelni. — Felséges Urunk, a' még eddig árván vólt Gróf *Pálfy János* Magyar gyalog. Sergét Generál *Jelletsitsnek* adni méltottatta, és már egy árva Sergünk lintsen. — A' Tanácsos *Born* Ur székét nyerte az *Istria*i Bányák fő Tanácsosa *Leitner* Ur. — H. *Lichtenfeldt*en, kit már eddig elé *Hypokrátestől* fogva egész a' minapi *Parasztig* mindenek egybe vetett erejekkel kívántanak ujj erővel és egészséges tagokkal meg ajándékozni, már most magát a' *Felsspergi Szánakozó Bárók* Priorjának szánakozó karjai közzé bocsátotta, és ettől várja az ígért segédelmet. — Bétsben igen sokan vagynak, a' kik a' *Berlini* és *Bétsi* Udvaroknak egymáshoz való közeledéseket gondollyák látni, és ha a' régi politika helyett, a' máj titkos Kabinét béli útakat vélelőnk gondolóra, semmit is lehetetlennek lenni nem állithatunk. Az igaz, hogy *Oberster Bisovszverder* olyan ajándékot nyert a' F. Császártól, a' millyenhez nem emlékeznek, hogy még egy Kurirnak is szerentséje lett volna. — A' Prusszus Királynak nagyobbik és az első Feleségétől való Leánya *Friderika* Herceg. *Aszszony* a' *Jorki* Hertzegegel *Potsdamban* házossági kötésre lépett.

Elegyes jegyzések.

„*Pestről* Aug. 4-dikén azt írják, hogy 3-dikában délutáni 6 óra tályban a' *Budai* hegyek közt, a' midőn *Budán* és *Pesten* tsak egy tsep viz sem esik vala, hirtelenséggel egy olly felhő szakadás történék, mellyet a' *Therésia* és *Rátzvárosokban* a' hegyek alatt tsak akkor vevének észre a' lakások, midőn az iszapos viz nagy sebességgel nyomul vala-bé az ajtajakon, és alig tudják vala életeket védelmezni; mivel fél fertály óra alatt ablakjokon ki's bé jár vala a' véletlen viz házaikba, melly sok helyeken egy embert elnyelhető mélységünél-is nagyobb vala. Megtöltenek a' házak és bóltok, a' pinczékben pedig molt is torkig úsznak a' boros-hordók. Némely házakot gyökeriből kiizaggatott; kőhidakat elmosott; a' Vár alatt lévő épületeket és kerteket meg-bontatta el-pusztította, és igen sok károkat okozott. A' meg-holt *Gróf Nyitzki* Vár alatt lévő házaiban lakó kereskedők, mivel a' viznek ereje éppen itt ment keresztül, a' magok portékával tölt bóltjaikban igen nagy károkat vallottanak, és a' házat, 's kertet-is alkalmasint meg-dolgozta. — — *Pesten* és *Budán* ki-mondhatatlanul készülnek a' *H. Palatinus* instellátziojára. — — *Generálfőltzás*-mester *Hertzeg Koburg Lajos*, kihez a' múlt néten a' *Némák* *Typografiájában Bétsben* vala szerentsénk, már *Budára* érkezett, és a' most *Prágában* lévő *Feldm. Jofás H. Koburg*-is, a' *Törököknek* tüzés-oltora, a' *Magyarak* *Komendérozója*, minden órán itt fog meg-jelenni. — — *Neográd* Vgyéből egy néhány kéve zabot vittének *Budára* tsudaúl, melynek szemes fele, az alsó felével egyaránsú vastag, 6 lábnyi magasságú; a' szemző-fej 2 lábnál nagyobb, és olly tellyes, hogy egy kalálzon 2 — 3 szem találtatik, mely a' jelen levő esztendőnek tsudálatos és meg-hálálhatatlan ajándéka. — — *Tseh* Országból-is minden tudósításink azzal ditsekednek, hogy még ezen emberi nyom olly szép és gazdag termést nem látott, mint most vagy on it-

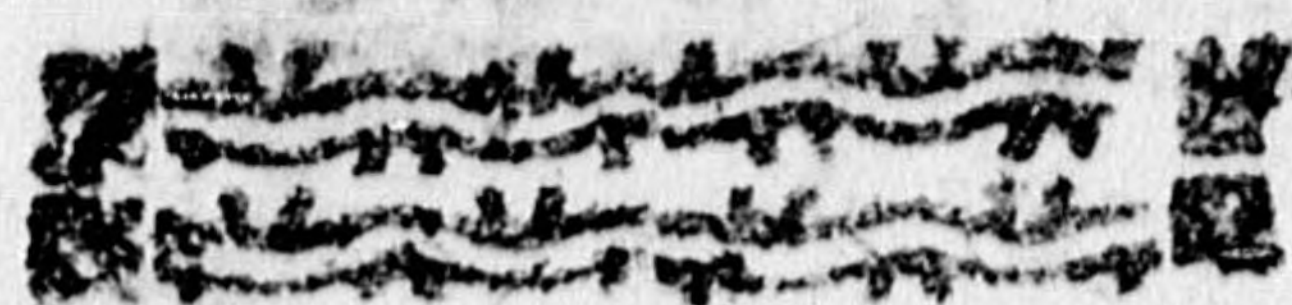
ten — sőt többet mondok. — Auszrián kívül, az egész Világ ezzel ditsekedik. — — *Trentsin* Vgyében a' múlt hónapnak 18-dikán, ezen N. Vgyének örökös Főispánnya Gr. *Illyésházy* János Ur ő Exja *Præsidiuma* alatt Közönséges Vgye Gyűlése tartott, hogy a közelebb tartott Ország-gyűlésének *Articulussai* fel-olvastatván, a' meghalálozott Rend. V. Ispány *Ugronovits* István Ur helyébe az eddig volt másod V. Ispány *Prileszki* Károly Ur tétetett; ennek pedig helyébe eddig volt Pénzbészédő *Martzbány* Imre Ur, kinek *Pertzeptori* helyét foglalta *Mednyánszky* Miklos Ur. *Bakhó* Péter Ur hón. V. Notáriusnak neveztetett.

Pesth. Melly ditséretre méltó legyen, a' mi Nemes Nemzetünknek ezen mostani időkben nevedő Ifjainak pallérozásában való forró igyekezete, meg tettik azon tudósításból, mellyet a' Helytartó Tanács a' *Pesti* Kir. Univerzitásnak Igazgatóihoz, az el-múlt hónapnak 21-dikén tenni méltóztatott. Melly tudósítás a' 22-dikén tartatott Gyűlésben közönségessé tétetvén, mi is érd. Olvasóinkal ezent, mint következik közöllyük: — „Mivelhogy a' Magyar Nemes Ifjuságnak, mind a' polgari, mind a' hadi dolgokban minél előmenetelesebben lehető pallérozása, 's oktatása végett, a' Kir. Felségnek, a' Nemzet által alázatofsan jelentetett volna, hogy a' mint a' *Pesti* Kir. Univerzitásban, ugy minden más egyéb mélyebb Tudományokat tanító Akademiákban-is nemesebb muzikát, fegyver-forgatásnak, tántzolásnak, és lovaglásnak mesterségét tanító Oskolákat, ha nem minden Akademiákban-is egyfzeriben, leg-alább az említett Kir. Univerzitásnál, és itten-is eleinten tsak éppen muzikára, tántzra, és fegyver forgatásra oktató Oskolákat, a' Tudományok' ujj rendinek ki-dolgozása, és Királyi helyben hagyatása előtt-is költségen fel-állítani, hasznos és előmeneteles volna; erre való nézve, a' Kir. Univerzitásnak Igazgatóira bizza, hogy ezen fel-tétel felől magok értelmeket adni, és a' dolognak annál jobban lehető el-intézése végett a' következő kérdésre

ésre minél előbb feleletet küldeni, kötelességnek tartásuk: — 1.) Mitsoda órákon kellene, 's lehetne, ezen musikálásnak, tántzolásnak, és fegyverforgatásnak, mesterségét úgy tanítani, hogy a' Nemes Iffjúság, egyéb rendes tudományainak folytatásában tsonkaságot ne szenvedne? — 2.) Ezen mesterségek közül egyik-egyik, mellyik közönséges szobában, vagy szalában tanittathatnék? — 3.) Minémű elztendőbéli fizetést lehetne az említett mesterségek' közönséges Tanítói közül egynek egynek, a' Kir. Felségnek javasolni? — Ezt azonban fel-tévén, hogy ezen közönséges Tanítók, a' köz. költségen tanuló Iffjakat (a' Stipendiariusokat) ki-vévén, egyebektől személy szerint való rendes, és illendő fizetést kívánhatnának, és vehetnének. Melly személy szerint való fizetésnek (didaktrumnak) mennyisége felől-is, az említett Kir. Universitásnak Elöljárói magok értelmeket halasztás nélkül adni ugyan csak kötelességeknek esmerjék. „

Néhai *Ferbeltali Salix Ignátz* Urat a' *Körmetz Bányai* hegyek nagy érdemű Gondviselőjét, ki 40 elztendőkig külömb külömb hiveséges szolgálatokat tészen vala Hazánkban, a' múlt hónapban, életének pedig 62-dik elztendejében meg-ütötte a' *Gutta*. Estve le-feküdt; reggel meredve találta gyászos Felesége. Tehát csak e' már a' külömség közte és köztünk, hogy ő meg-hólt, mi pedig meg-halunk: 's ez olly bizonyos, mint kétszer kettő 4. — szomorú izenet!! kivált azoknak, kiknek szép Feleségek vagyon; mert ezeknek leg-nagyobb hátra-maradásokkal esik a' halál. — — Egy néhány Leveleink érkezének 6 dikban-is Budáról és Pestről, mellyek az ott történt felhő szakadást egyenlő szívvél és szájjal erősítvén, azt mondják, hogy a' febes viztől el-ragadott házi portékák nagyobb részit a' Dunának el-foglalták vala. Ehez hasonló történetről még ezen Város nem emlékezik. — Ezen hónapnak 4 dikén, midőn a' *Király-Képe* nagy méltóságú *Ürményi Josef* Ur ő *Exja Vályi* Jofzágából Pestre jött, volna, estvéli 9 és 10 óra között *Tétén-*
től

től fogva *Buddig*, némely *Hámn* Palotája ablakába illő Gonosztévők szekereinek bakjáról a' nagy vasas ládát és párnazsákat le-metzvén, el-lopák ő Excellentiájától azon drága ezüst készületit, melyeket viszen vala magával *Pestre*, hogy ott a' mostani Kedves *Palatinsunk* Főispányi *Instellátzioján* Vendégjeinek elejekbe tehessen. De még más drága köntösei és jofzágai is valának ő Exjának ezekkel edgyütt, és a' mint iratik, a' Királyi Törvényes petsét-is ezen drága készületeivel edgyütt el-idegenedett. A' Gonosztévőknek szorgalmatos nyomozásokra indultanak ugyan azonnal; de még eddig fel nem találták őket. — *Komáromból* ugy értjük, hogy a' mi 3 Fels. Királyi fő Hertzegjeink *Ferentz*, *Leopold* és *Károly*, az *Eszterházán* volt *Instellátzió* után *Buda* felé menő úttyokban 5 dikben *Komáromban* háltnak, és más nap 6 órára *Budára* szándékoztanak. — — A' *Jászok*, *Kiss* és *Nagy Kunságok*, mint egy 40 főből álló nemes lovas ifjusága, *Petes András* Ur' Kerületbéli Kapitány vezérlése alatt 5-dikben meg-érkeztenek *Pestre*; a' *Pesth* Vgyei Lovas Sereg mint egy 100 fejeből fog állani; és ezeken kívül forma ruha nélkül való Nemes-ség szinte 300-ig való lészzen paripán; kik minnyáján *B. Ortzy László* Ur' ő Excja fő vezérsége alatt lésznek.

Kolosvár 28. *July*. — „Az Ország gyűléséről” ugy vélik mindenek, hogy két hetek alatt, még hamarébb is, el-olzol. A' Vallást illető dolgokról is közönséges *Articulusok* irattattak, a' mellyek által mind a' négy törvény szerint bé-vett Vallások egyenlő karban, szabadságban, régi sarkban állittatnak; de a' különölségek, panasz alatt lévő jussok, törvényes kivánságok a' következő *Diétára* által tetteek. Sok egyéb dolgok is, mellyek tsak inkább haladhatók jövőndőre halasztattak, minthogy az idő meg szorult, a' dolog sok és főben járó. Ugy látszik, hogy az egy *Cancelláriusi* hivatalon kívül, a' többi tisztségbéli választások is következő *Diétára* halasztatnak; sietőbbeknek állittatván egyebek.

Ez egész hónapban minden héten hat ülés esett nagy szorgalmatossággal, és a' külömb külömb-féle materiákban lévő Commisziók munkái olvastattak, itéltettek. — Igaz, hogy a' Katonaság Erdélyből felette ki-takarodott, még Brassóban is rendre járnak bé a' Székellyek örzeni; de Kolosváratt, Tordán, és e' vidékben a' *Kévenhüller* Regimentjéből lévő Katonaságok helyt állanak; kik a' Szilágyból jöttenek vala bé az elébbenieknek el-menetelek után. — A' Gubernátor Ur ő Excja bé iktattatásakor egyben gyűit Nemességnek maga viseléséről és tisztesség tévő fordulásairól 's minden gyakorlásairól azt adta vala fel igen Fő helyre egy Erdélyben igazgató nagy hadi ember, hogy a' mitsoda tsudára méltó hadi gyakorlást mutattanak a' Nemesek, arról való bizonyság, hogy alattomban 5 esztendei hadi gyakorlásban foglalatoskodtanak a' Nemesek Erdélyben. Be szép ditsőség ez! Mert a' fel-adás ugyan bizonynyal sült hazugság; de a' szép példa-adás tsudára méltó lévén, még is ennek rendben-szedése és tanulása jó fél napot alig tévén, arról való ditséretes bizonyság, melly kevés idő kívántalsék a' jó Magyar Vérnek, a' vitézi probák tanulására és megtételére. — Az Erdélyben lakó Örménység maga sok és nagyságos érdemeinek hozzás és munkás elé számlálásával (*materiam superat opus* mint a' *Rebus* lakó helyének alkotványa) hazafiuságot instál az Erdélyi T. Státusoktól szépen ki faragott Instáncziájában, — meg is fogja nyerni, ugy látzik. — Meg-ijedtek vala a' Gazdák a' széna tsinálásnak és aratásnak dolgában a' változó esős idő miatt. De ez a' hét különösön fel-derité a' kellemetes takarodó időt négy napoktól fogva. — Ezen Nemes Vármegyének edgyik Szolgabirájától tudoltattam arról, hogy minekutánna a' *Hóra* világ alkalmatossággával a' parasztságtól, kik az havasokon vagynak, a' fegyver közönséges parantsolat által el-izedetett vólna, az után a' Róka ugy meg-szaporodott sőt meg-szelidült, hogy a' falukban, **nevezetesen Szoltsvára** még nappal-is bé-járt
ma, or.

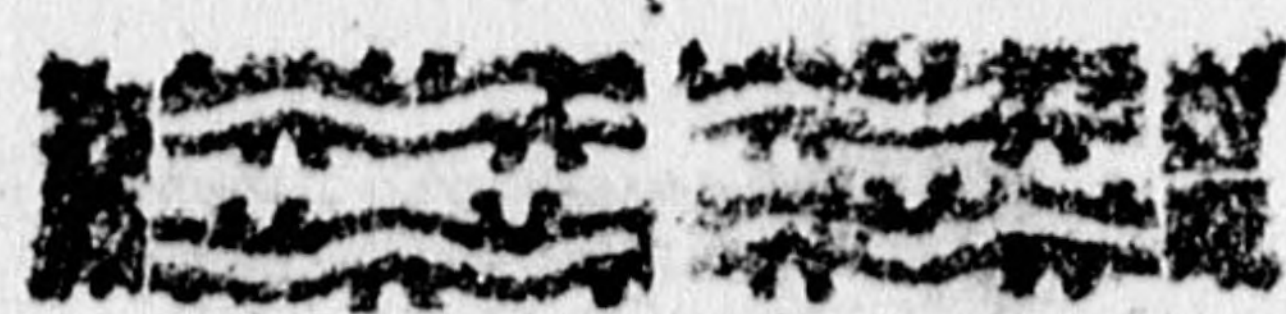

majorság prédálni. — Egyszer *H. Szoltsván* egy Gazdának szalmás házát felyül meg furván egy Róka, és bé akarván menni a' pitvarban le-esett. Hová a' Gazda ki-menvén, és hoszszu farku vendége mellette el-orsantván, kísértőnek vélte, szomszédjait, 's Papját kísértet keresni fel-gyűjtötte. De reggel az Udvaron sár lévén, nyomából esmérték-meg, miféle lett légyen a' félelmes kísértü. Más Gazda maga óljában fogta-el a' prédálni akaró Rókát, és mint tolvajt meg-kötözvén porázon vezette szép szelid rabját a' Biróhoz, és a' Biróval 's hitefekkel meg-sententiáztatta nyúzásra. — Nagyobb ezeknél, a' mit meg-irjak ezen *Lupsai* Járásbéli Szolgabiró, *Horvát Gáspár* Urról ennek méltó ditséretére és barátságos gazdálkodásának, mellyel a' minap N. Fejér Vármegyéből a' Gubernátori bé-iktattatásra Kolosvárra utazó Nemességet *Túrban Torda* mellett lévő faluban igen jó szivel látta vala' menő és jövő útjokban, némü-némü jutalmára. Kezemben akadván, közlöm az Urral azt a' szép meg-köszönő Levelet, mellyet Ns. Fejér Vármegyének Igazgató-Széke küldött a' meg-emlitett jó szivü és valóban nemes indulatu Szolgabiró Urhoz *Túrba*. Melly így következik: „Ajánljuk az Urnak mindenkori kész szolgálatunkat! Mélt. Gubernátor Urunk ő Exja hivataljában való bé-iktattatása' alkalmatofságával Nemes Atyánkfiai közzül felesen mind *Kolosvárra* tzelező útjokban, mind onnan lett vissza-jövetelekkor ditselkedve emlegették az Urnak hozzájuk mutatott atyafiságos hajlandóságát. Meg-vagyon győződve N. Vármegyénk Tiztsége abban, hogy az Ur azt tselekedte tsupán abból a' rúgóból, mellynek kellett mozditani egy nemes indulatot. Ugyan azért vegye az Ur ebbéli tudósításunkat ollyba', melly ösztönözött az Ur Szeretetéhez, betsületéhez, nemesi tulajdonsága meg-esméréséhez. Nem fog ezen Nemes Vármegye Tiztsége-is semmit el-mulatni, miként az Urnak Nemes Atyánkfiaihoz mutatott barátságát az elő adandókban tehetsége szerint vizontagolja. Mellynek jelentése mellett maradtunk.

Az Urnak El kötelezetjei. *Vajna* Antal, m. k. Fő-Biró. *Sárpataki* György, Várm. Notárius m. k. — Eljenek a' vesztegetés nélkül gazdálkodó e'féle jó szivü Magyar Hazafiak. Ez a' szabad gazdálkodás, vitézségével együtt járó ditsősége és tulajdonsága a' Magyaroknak, a' Napnyugoti Birodalmoknak tsudájára. Ne engedje ezt a' Fösvénységtől meggyözüettni ujjonnan szüületett Nemzetünk.

Kolosvár 31. *Julii*. — Ezen hónapnak 27 dikén vala az itt lévő Ország-gyűlésében az Udv. Erdélyi Kantzelláriuságra a' *Candidatio* és *votizatio*. A' Római Katholikusok részén *G. Bethlen* Josef Urnak 109. — *Gr. Eszterházy* János Urnak 98. — Mélt. *Székely* Dávid Urnak 69 votumai vóltanak; a' többi a' lok között ugy el-özlott, hogy tsak ezeket érhettenyi. — A' Réformátusok részén *Gr. Teleky* Sámuel Ur ö Excjának 124. — Mélt. *Zejk* Dániel Urnak 94. — Mélt. *Türi* László Urnak 57 votuma valának. — Az Unitárius részén *'Suky* László Urnak 31. — *Horváth* Ferentz Urnak 27. — *Torotzkay* Mihály Urnak 21 votumai estenek. — Az Augustána valláson lévőek részén Báro *Brukkenthal* Mihály Ur ö Excjának 28. — *M. Rosenfeld* András Ur ö Excjának 26. — *Soterius* Urnak 5 votumai levének. — Tegnap vala ismét az egész Guberniumnak, és a' farkalatosabb Hivatalokra u m. Nemzeti Generálisságra, Fő Provinciális Kantzelláriuságra a' Valasztás és Voxolás; de mint hogy még a' *Voxak* rendbe nem szedettek, 's közzé nem tétettek; ezeket ez után tudjuk-meg. — Az Ország-gyűlésének ma végének kellett vólna lenni, de mint hogy még az *Artikulusok* mind meg nem visgáltatának a' K. Guberniummal edgyütt; 8 napokkal meg tóldatott az Ország-gyűlése a' F. Kir. Biztos Ur ö Exja edgyet értéséből, és foly-is most sebelsen a' munka. — — Az *Eszterházy* esett Hertzegi *Instellation*nak és azon országos pompának egész Historiáját mig bővebben Leveleink közé iktatnók, tsak azt irhatjuk most rólla rövideden, hogy ez a' 3 Királyi fő Hertzegeknék jelen-létekkel végben ment, és

és olly sok vólt, a' Hivatalasokon kívül is, ezen pompának sokasága, hogy mint egy 4000 embernek nem találtaték szállás, és kéntelenítettének a' meztelen ég alatt hálni. — Hogy a' barmoknak elegendő vizek legyen, hogy a' Korts márosok annál több bort itathassanak meg a' Hertzeg erzfénnyére (mindennek ingyen adták a' bort akármellyik Kortsmán) a' Kútaknak vonóit és gémjeit mind le-szedték vala, és vizet igen bajos vólt valakinek innya. — 3 Tábláknál ülnek vala a' Rendek és Vendégek. A' F. *Palatinus* egy pohár bort fel-kapván, ivott a' 3-dik asztal egészségeért; mellyet más Hertzegek, Vezérek, és vele levő Kárdinalisok és Püspökök is tselekvének — noha még ekkor ő Felségek ebéd előtt valának. — (következendő Levelünkben bővebben)

A' hadakozásnak ama borzos szemöldökű Isten *Márs*, a' békeiség Isten aszfzonyát *karazérozza* — már — mi leszfz belőlle, ők tudják — mi még tsak a' múlt hónapnak 25 dikén vett *Szisztovi* Levelékből böltsekedhetünk, mellyek már ekkor is azt a' reménységet nyujtják vala, hogy 5 — 6 hetek alatt ki fogna a' békeiség hirdettetni. — *Bukoreft* körül a' lovas és gyalog Táboraink tsendesesen nyugofznak, alufznak és kedvekre dohányoznak. — A' *Borkó* és *Erdödi* Húzfár Sergej mennek innen a' magok szállásokra. A' gyalogok és a' *Székely* Húzfárok még ott maradnak edgyütt. Azonban ugy vélekednek, hogy az Erdélyből ide ment 8 Batalionak Aug. 6-dikán visszafognának indulni Erdélybe, és ugy gondolják lokan, hogy utolsó Augufusra tsalám az egész Tábor elfogna bomlani. — — Az én kedves Levelézöm azt írja *Kiss Oláh* Országból *Karaulából*: nálunk mindenek edgyező hangal beszféllik, hogy bizonyosan békeiségünk vólna. Azon *Mahmud Basa* is, kit a' *Skutari Basa* 10-ezerevel magával a' Porta segittségére küldött, *Viddin* alól nem mozdúl, hanem Katonáit, kik a' Török hatalam alatt jobb Katonáknak lenni mondatnak, igen nagy zabalában tartja. Senkinek sem szabad magánason

a' Táborból ki is mozdúlni; ha pedig a' szükség kívánnya, hogy valamellyik vásárlás kedvéért a' Városba mennyen, mindég más biztos Törökök által vezetettek ki 's bé a' Városba. A' *Skutari* Tábora minden nap 3 mázsa kávé-t iszik meg. Itt fokban belzéllek, hogy a' Portának mindent vissza fognánk adni; de mi nem hihetjük. Nálunk *Kiss Oláh Országban* máig is minden olly drága, mint tavaly. Itt olly melegek járnak, hogy a' mi vászony Palotáinkban szinte meg fővünk. — Belgrádból Juliusnak 18 dikán azt a' tudósítást tették, hogy *Szervia* olly tellyes úton álló Gonosztévőkkel, hogy Belgrádtól 2 órányira fényes nappal is alig távozhatik-el az ember, élete 's jószága veszedelme nélkül. — Az Oláhok és a' Rátzok rettenetes dolgokat visznek itt véghez.

A' *Muszka Tábor* a' *Matsinnál* történt tsata után vissza huzta ugyan magát 4 napok múlva, és a' Duna mellett meg maradt, 5 dik napján pedig a' maga előbbeni Tábor helyébe meg szállott *Galatznál*. A' magok hajókon épült hidjokat mindazáltal fenn állva hagyták a' Dunán a' Muszkák, és ezeknek 3 Batalion gyalogságot hagytanak őrizetül. A' Dunán lévő Muszka Hajós-fergetske hasonlóképpen vissza-tért a' maga előbbeni állására. — A' Nagy Vezér máig is *Hirsovánál* fedozgatja Táborát, és tsendességben fülel a' Környülállásokra: azonban szüntelen segittő Sergej érkeznek még eddig. — — Bétsben azt kezdték a' Görög Kereskedők hirdetni, hogy a' Porta, az ő Birodalma alatt lévő Kereszténységgel ujra kegyetlenkedni kezdett volna.

Lengyel Ország. — A' Pápának *Varsóban* lévő Követje, Juniusnak 30 dikán a' Királyhoy való külfönös bé-botsattatása' alkalmatosságával, egy a' Pápától ő Felső éhez útasított, 's az Országnek Maj. 3-dikán esett változását illető, deák Levelet adott által, melly így vagon:

„*Hatodik Pius Pápa.* A' mi kedves Fiunknak a' a' Krisztusban idvesség, és a' mi apostoli áldásunk! Ama' Felsőged mellett lévő kedves Atyánkfia *Kártágenai*

genai Ersek *Ferdinánd* Követünk jelentette minékünk, mi ment legyen véghez a' Maj. 3-dikán tartatott Ország Gyűlésében, és a' *Lengyel Ország*' újj igazgatására mitsoda Törvények állittattanak legyen fel. Ez a' rendelés, melly az eddig való akadékokat el hárítja, igen nagy reménységet nyújt a' Nemzet' következendő boldogsága eránt, nevezetellen azért, mivel ez, a' Kir. Méltóság' jussát meg tartja, és meg erőssíti; mivel ez, ama, Római Birodalombéli Herceget, *Saxoniának* Elektorát, jövendőbéli Királynának esméri; mivel ez, az ezután következendő örökös Királyoknak lineájokat szorossan meg állítja; mivel ez végre, sok egyéb rendeléseket állit fel, mellyeknek tséllyok tsupán tsak a' fő hatalom', és a' békesség' igazán való fenn tartásának meg maradása. Nem lehet le irni, melly nagy örömmel vettük mi ezen tudósítást, és melly nagy reménységünk legyen az eránt, hogy ezen drága *Lengyel* Nemzetünk, még valahára ezen Felsőleges Igazgatás' módja által, mely nagyra nevedjék. — A' mi örömünket még sokkal inkább öregbitette Követünk, a' midőn értésünkre adá, hogy ezen felséges munkát, tsak egyedül Felsőged' böltsessége vezérlette. Melly nagy dicséret mondások, melly nagy érdemek nem származnak Te read egy ilyen dolognak meg esése után! Továbbá jelenté azt is, melly szeretettel közlötte legyen véle meg elégedését, 's egyszersmind néki értésére adta, hogy ugyan azt nekünk is el múlhatatlanúl tudunkra adja. Tehát kívánnya Felsőged ő általa a' mi Apostoli áldásunkat, hogy az Égek' áldása legyen kegyelmes, szerentséje' első zsengéjének. Melyre nézve, mi az Isten előtt egyesitjük a' mi kérésünket törekedéseivel, és küldjük Felsőgednek, és a' *Lengyel Országi* Köz. Társaságnak a' mi áldásunkat. Mi kérjük ama leg főbb Felsőget, hogy Felsőgednek, és a' K. Társaságnak szerentsés előmenetelt adjon; mi Tenéked kedves Fiunk! szerentsét kívánunk, és öregbitjük a' Te örömodet, a' mindön mi azzal aztat egyesitjük, a' melly a' mi szivünket el borította; mi meg esmérjük ebben a' Te illy dicsőfféggellen véghez vitt munkádban

ban a' Te szorgalmatosságodat, 's fáradhatatlanságodat; mi tsudáljuk aztat, és édes érzékenységgel, a' Te neveddel együtt az Égig magasztaljuk. — Ezen érzékenységen kívül, a' mellyet mi Felséged előtt ki-töltünk, nem halgathatjuk mi el azt a' legnagyobbosat, hogy t. t. soha Felségednek hálákat adni meg nem szününk azon gondosságáért, mellyet Felséged ezen Ország Gyűlése alatt arra fordított; hogy a' Római Katholika Vallás igazán megtartsék, 's annak eddig Lengyel Országban való uralkodása, az Ország Gyűlésének egy uj törvényével meg-erősítsék, és a' rendelésnek, egy örökké fenn tartó részévé tételsék. És valamint róla emlékezünk, hogy a' Lengyel Nemzetnek az ő virágzó állapotja, és az ő nyilvánosságos ditsőségének nagysága, mindenkor az igaz Vallásnak és kegyelségnek előmenttével mintegy öszve vala köttetve: ugy reményljük-is, hogy az Isteni Gondviselés Tinéktek annál hatalmasabb óltalmat nyújtand, mennél inkább Ti, ezután is a' Római Ekklesia' szent Törvényeiben, és Rendeléseiben meg maradtok, A' Te szivedben meg erőssített virtusról és vallásról belsőképpen meg győződött bölts Király! a' Te szorgalmatos gondviselésednek ajánlyuk, az Ekklesiái Jusnak a' maga szabadságában való meg maradását, és mind annak; a' mi az Ekklesiát, és a' Sz. Székek méltóságát illeti, avagy inkább esedezünk a' leg felsőbb Hatalmasságnak, hogy a' Te tanácskozásaidat, s' plánumaidat maga hatalmas karja által erőssítse meg, azoknak adjon szerentsés kimenetelt; a' Te ditsőlléged' és szerentséd' hova tovább való fel magasztalására. Ellyen Felséged lokáig azon örömmel és ditsérettel, mellyet különös érdeme szerzett, és ámbár *Lengyel Ország*, ezen jó rendelésének 's nagy tekintetének idejét Felségedtől 's kormányozásától számlállyá. Még a' vagy on hátra, hogy ama' leg főbb Felséged' egéllégeért, 's egyszersmind királyi virtusainak nevedéséért kérjük, és szeretetünknek Felségedhez, és az egész nemes Lengyel Nemzethez való meg bizonyítására, a'

mi szivünknek telyellégéből, a' mi Apost. Aldásunkat meg újjítsuk. “

A' *Svédek*' Királya Gen. *Bouillét* Fijastól a' maga szolgálattya vete; kik is a' Király előtt két napokkal indultanak el *Svédzia* felé. *Bouillé* igen jól tselekedett magára nézve, midön a' *Frantzia* szélekről távulabbatska vette magát; mert különben közönségesen hízik felölle, hogy bajoson szabadulhatott volna ki a' *Jákobitáknak* körmei között, kik olly fel-tétel alatt béreltenek két embereket igen nagy summán ezen Generálisnak el-vezetése, hogy ha szintén magokon ezeken valami szerentsétlenség esnék-is lelekedések közben, és valahogy fel-akasztatni tanálnának, az ő familiájoknak tsak ugyan az egész ígért summa ki fogna adatni. — *Colonne* ujjanton meg járta nagy liettséggel *Londont*; de nem tudhatni mivel járt és mit vihetett véghez: hanem a' 15 — 16 — és 17-diki már tudva lévő zenebonákból láthattjuk, hogy az *Anglus* köz-népnek nagyobb része, nem felettébb kedvelli a' *Frantzia* Revolutiot. — *Londonból* való vizsgálza jötébenn *Colonné*, *Bonn* mellett minden titkos papiroisaival edgyütt meg-feredett, de kedve ellen; mert útozó szekere egy dombról le-fordulván, a' *Rénus* vizébe állapotott-meg, a' honnan tsak ugyan meg-szabadult úlzása 's másoknak segittsége által. — *Párisból* az iratik, hogy a' melly 3 punktumokból álló Dekretomot a' Nemzeti-gyűlés Jul. 15-dikén ki-adatott, azzal a' Király igen meg-vagyon nyugodva. Nem is lehet különben; mert azon punktumok szerint egészízen absolválva láttatik lenni: u. m. a' ki Sergeket a' Nemzet ellen nem vezérlett, és a' Constitutió mellett le-tett hitét meg nem szeghette, mivel a' Constitutió egészízen elejébe sem vólt még akkor terjesztve.

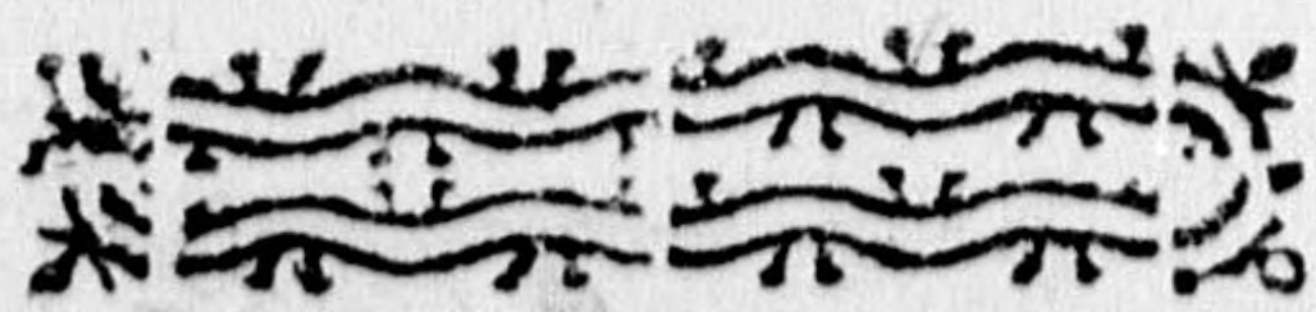

Rövid Tudósítás

Azon híres Angliai Szem Balsamusról, és ugyan olyan hathatós Spiritusnak erejéről, és véle való élesről, mellyet Doktor *Réz József* Ur minden Fő, és all renden lévőknek közönséges hasznokra kéltiteni, és ki adni méltóztatott. — 1.) *ben is* ezen Angliai Szem Balsamus felettébb nagy praeservativuma minden féle Szem-nyavalyáknak, hogy ha ebből néha az ember egy vagy két tseppet napjába szeméibe ereszt, minekutánna hideg vízzel megmosta volna szeméit, mindazáltal a' belső nyavalyák a' testben mellyektől számtalan Szem hibái származni szoktak, azokhoz alkalmaztatott belső orvossággokkal gyógyittassanak. — 2.) Hasznos azoknak is a' kiknek gyenge látások és könnyvedző szemek vagon, hogy ha ezen Balsamusból napjában egyszer vagy kétszer szemekre eresztenek. — 3.) Nagy haszna vagon a' vérrel elborított szemekre, a' melly akár fő fájásból, akár külső vagy belső okokból is származott, hogy ha az ollyatény beteg ezen Balsamusból napjában háromszor egy vagy két tseppet botsát szemére, azon vért tsudálatossan le tisztítja, és a' vizziza térést ellenzi. — 4.) Valósággal le-olvasztja a' külső hályogot és a' szemben lévő termést, a' mely akár Himlőből, akár más nyavalyából vette is eredetét; noha ugyan a' hályognak vastagságára nézve sokszor hosszias idő kívánatik a' gyógyuláshoz, de még is bizonyos orvossága. — 5.) Használ mindazoknak, a' kiknek szemek hajai fájdalmasok, veressek, és valamely sűrű matériával éttzakánként öszve ragadnak, ebben az állapotban hirtelen nagy könnyebséget szerez, és a' szem-pillait is meg-erősíti.

A' véle való élesben mint már fellyebb mondva vagon, napjában egyszer, kétszer vagy többször is, egy mind a' két végin el-metizett író tolluval tseppenként kelletik a' szemekre eresztetni.

Különös Szem Spiritus. — 1.) Ellent áll ez az Szem Spiritus minden nemű Szem nyavalyáknak, és

zönséges edgyezésekből köttetett. Mi meg-nyertük e' szerint azt a régen ohajtott *Una* vize mellett lévő Kerületet azon véghetetlen nagy hasznu Török Országbeli kereskedéssel, mellyet régen ohajtunk vala, és végre meg-nyertük a' Fekete tengeren való szabad hajókázást, mellyért az el-foglalt Török földek mind vissza-adattatnak. — — —
 A' hadi költségek, mind a' két részről tsak abban maradnak, a' miben most vagynak, a' mint mondatik, és edgyik is a' másiknak semmit sem fog fizetni. — Minthogy pedig sok helyeket a' Muszka segittséggel edgyütt foglaltunk el, tehát magunknál tartjuk a' *Khotzimi Ráját* a' Várral edgyütt, és az egész Kiss-Oláh Országot mind addig, mig a' Portának a' Muszkákkal békeisége nem lézzen, és ez alatt az idő alatt minden hasznát mi veszszük. A' mondatik, hogy F. Urunk ezen hirnek meg-érkezésével igen nagyon örvendezett volna, és hogy ezen hirt hozó Kurirnak azonnal 1000 fél *Suferindort* adni parantsolt volna. Igen sok briliántos arany órák, piklisek, és gyűrük rendeltettnék azoknak a' Ministereknek és Közbenjáróknak számokra, kik ezen békeiséget illy szerentsésen dolgozták. — —
 Ezen tudosítás bizonyos légyen-é, vagy nem, jövő Levelünkből fog ki tettetzeni. Ha a' Kereskedés és a' Fekete tengeren való szabad hajókázás a' miénk, nints mit kívánnunk ennél hasznosabbat. — Adná Isten, hogy így lenne!! —

Erdélynek a' *Deputatzio* meg nem engedtetett. Ugy meg-kedvellették az Erd. Statusok Kir. Biztos *Rall* Urat, hogy fogódott Hazafisággal ajándékozták-meg nem tsak magát, hanem Fiu maradéka nem lévén Leánya Férjét és ennek Férfi magzatjit-is; melly öröm ezen jó Urnak öröm gönnyeket sajtoltki szeméből.

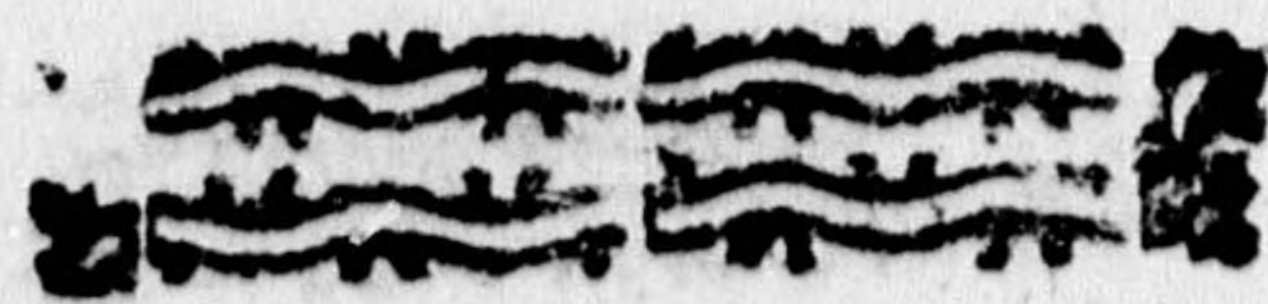
Politikai Vizi Álomlátások.

Ki-szálván a' *Gibráltári* tenger szorosánál a' part-ra, álom látás jöve réám; melly midőn leg jobban tartana, jön felém *Neptunus*, fel-költ, és kérdi: honnét jövök, és merre felé szandékoznám hajkázásomat folytatni? Én jövök — így felelek — az *Archipelagusból* az *Egeum* tengerről, melly a' *Földközép tengerének* edgyik része, 's közönségesen az *Europai* tengeri kereskedésre nézve igen jövedelmes; különösen pedig arról a' részről jövök; melly *Sporades* szigeteknek nevezetik — az *Arhipelagusnak* leg-jobb ki-kötő helyéből a' *Salonikhi* tenger öböléből, a' hol ezen Századnak kezdetétől fogva igen nagy kereskedés folytatódik.

Hát miben foglalatoskodnak — kérdi tovább *Neptunus* — a' ti földi Istenetek, mellyről te nekem, mint a' ki *Europai* vagy, jó hírt mondhatsz? én a' ti *Europai* öfve zavarodástok miatt megamis veszek eizembe *Vizi Országomban* némelly kítettő változásokat, és előttem igen kedves dolog fog lenni, ha veled ezen dolgok felett belédbe eredhetek. Hát mi vólt tulajdonképpen útozásod' tzellya? *Speculatio* — felelek én — különösen pedig a' *Lévántai* kereskedés a' *Földközép*: és az *Adrikumi* tengereken az *Olofz Orzági* tengeri Városok felé, a' hol a' *Livornoi* szabad kikötő helynél ki-szálván egy darab időig ott mulattam.

Livornó — mond *Neptunus* — *Olofz Orzágnak* főbb ki-kötő helye 's nagyobbára az *Anglus* és *Hollandus* kereskedésnek, a' mit t. i. ezeknek hajói az *Oceanusról* a' *Lévántára* bé hordanak, tulajdonképpen való tárháza; sőt tárháza *Livorno* — meg kell vallanunk — egész a' *Lévántának*.

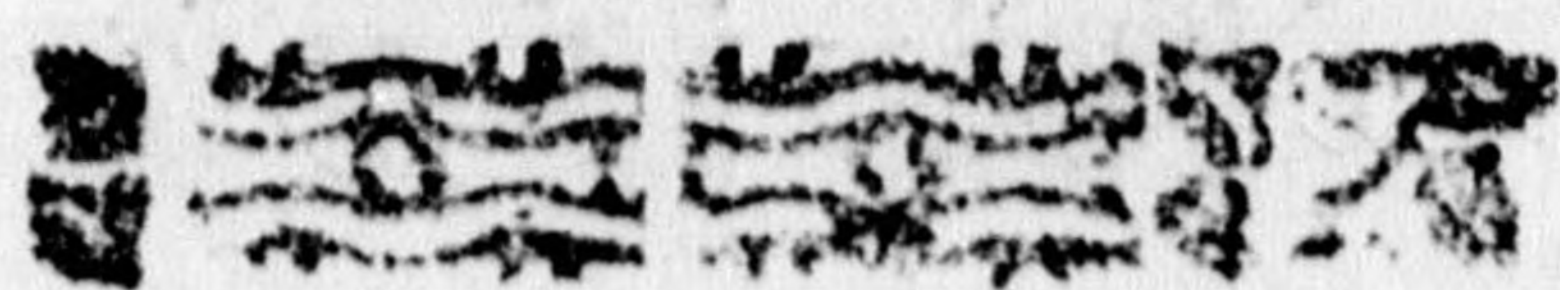
Livorno az én Országomban — mond tovább *Neptunus* — nagy betségben tartatik; mivelhogy a' föld színén lévő minden nemzetek, akár minémű Vallásuak legyenek azok, itten tökéletes kereskedés béli szabadsággal élnek, közönségesen szolván mérséklett vámot adnak, és leg-kissebbet is a'

ki-idulásért nem fizetnek; a' *Toskánai* Városok között ez a' leg-derekasabb Város, ki-kötő helye pedig a' leg-obb, annyira hogy *Genovának* és *Velen-tzének* a' kereskedésben igen keveset enged, a' mely végre ő néki a' mostani *Europai* zenebonák-is igen halznosok.

Én azt kívánám, hogy ezen hasznok előttem hozatnának nagyobb világosságra; melly szerint a' vizeknek Istenétől következő feleletet vevék: A' ti *Europai* öszve zavarodástoknak nagy bé-folyása vagyon az én Országomhoz, nékem sokkal nagyobb gazdagságaim vagynak, mint a' ti minden földi Isteneiteknek, kik — hogy népjeiket az én kintseim által, tserébe azért a' kevés termésért, a' mellyet ők különös szorgalmatossággal szerzett terméseiknek meg-maradott részéből hozzám hoznak, meg-gazdagithassák — én hozzám jönnek; ők és az ő népjeik a' véllem való kereskedés nélkül semmi gazdagsághoz hozzá nem juthatnának: melly igazság ellen te *Europai*, leg-kisebbet-is elő nem hozhatsz. Beszél-gelsünk tehát tovább az *Europai* népeknek tengeri kereskedéseikről. Nállatok ez — mond tovább *Neptunus* — egy igen el-mulasztott dolog, de a' mellynek közöttetek hasznos voltáért közöaségesen esmeretesnek kellene lenni. De mond-meg nékem *Europai*! mellyik részéből való vagy *Eurpának*? Ha *Német*: mellyik folyó-viz mellől vagy *Német Országon*? — A' *Duna* mellől, felelék én. — Ezen folyó-viz — monda *Neptunus* — a' *Törököknek* mostani másokkal való háborujában leg inkább magához vonnya figyelmetességemet. Nem tehetnél e' te *Német*, nékem ezen *Magyar Országról*, mellyet a' *Duna* vize keresztül foly, szoross tudósittást? már az akár mi módon eshetik-is meg, de nékem ezzel szorosabban meg-kell ismerkednem. Nékem ezen *Nemzet* iránt fontos tzelezásim vagynak; 's gyanitom — mondja *Neptunus* — hogy talám a' te *Speculatiod* is ugyan ez volt? *Bravissimo!* — de mond meg nékem kedves *Németem!* hát nintsen ezen nagy és fő *Magyar Ország*nak semmi tengeri kereskedése?

Vagy

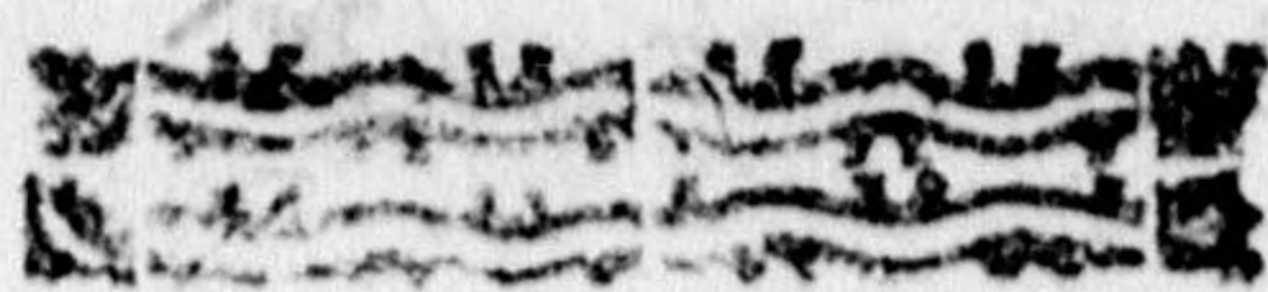
Vagy mond-meg inkább, nintsen e' ezen betses Országok leg kissebb külső kereskedése is? Tégy előttem ezen dolog iránt illendő magyarázatot, és el-hiheted, hogy ez által és általam magadat a' drága Magyar Nemzet előtt igen kedvelsé fogod tenni. Térj vissza tehát kedves Németem a' Magyarokhoz, és ne evezz keresztül a' *Gibráltári* tenger izorolsán: nyughatatlanul várom vissza érkezésedet. Akkor én néked éppen más utat fogok Speculatioidnak folytatásokra nyitni. Előre bé járatom véled az egész *Egeum* tengerét, *Konstantzina*polyban egy keveset tartoztatni foglak, innen bé vizlek a' *Fekete-tengerre*, és olly más különböző dolgokkal botsátalak vissza a' drága Magyar Nemzethez, a' mellyekről tejendő tudósításod által fogod ám magadat kedvelsé tenni: az alatt várakozni fogok reád a' *Rácz Országi Bosphorusnál*, az honnan egy különös útan a' *Caspiumi* tenger felé indúlsz.

Hogy ezen két kérdésekre megfelelhessek, nékem — mondék én — Magyar Országot a' maga hajókázható vizei u. m. a' *Duna*, *Száva*, *Dráva*, és *Tisza* mentekben kell vennem, mellyek szerint t. i. ezen Ország *Tót* és *Horváth* Országokkal, *Dalmáziával*, *Erdéllyel*, és a' *Bánáttal* annyira ölzve foglalva vagyon, hogy már eleitől fogva ezek edgyütt nem egyesített, hanem sokkal inkább a' közönséges általom és megmaradás végett és mindenféle ellenséges támodások ellen, mint atyafias részek, egymással ölzve köttetett Országok valának, 's mint egy testet tettek. — Ezen egyben való foglaltatásban kelletik én nékem Magyar Országot mindenkor, különösen pedig akkor vennem, midőn a' kereskedésről vagyon a' kérdés.

Europának ezen nagy része, a' melly mértékben természetének és különösen alkalmas fekvésének tekintetére nézve, tengeri és közönséges kereskedésre vagyon tulajdonképpen a' természettől határozatva: éppen illyen kevésbé lehet ez rólla még eddig erőssíteni, és úgy tettik hogy

az ő ki-terjedendő kereskedésbéli bóldog sorsa hátra tartattatik. En *Magyar, Tót, és Horváth Országoknak Dálmátziának, 's a' t. Kézi műveit* (Manufakturáit) két tekintetben vehetem: — — — u. m. egyik fő nemét ezen Kézi-műveknek, munkáson és *Sytlema* szerint, bizonyos fő vigyázás alatt öszve hordani és a' piatzokon eladóvá tenni szokták: a' másik neme pedig ezeknek tsendes, házi, és meg sem tettő, de szélesen ki terjedett. Továbbá nyilvánóságos dolog, hogy az ő kereskedéseket tsak *házi* kereskedésnek lehet nevezni, mellyet a' lakasok magok között, 's többnyire tsak az aszszony emberek folytatnak; de ez nem tartathatnék még egy munkás és *Sytlema* szerint való kereskedésnek, a' melly szerint vagy rakásra gyűjtött portékák, vagy termékek a' piatzokra bővséggel vitetnének: 's következésképpen mivel ez tsak a' lakosoknak házi szükségéikig terjedki, ez szerint ő közöttök a' munkás és *Sytlema* szerint való neme a' kereskedésnek még igen meszsze vagyon a' maga érttségétől. De ez szerint a' házi *Status* maga vífel gondot magáról, azok a' szélesen ki terjedő apró dolgok pedig, nem summáztathatnak öszve, mint ez a' munkás és *Sytlema* szerint való kereskedésnek neménél a' *Mauthoknak* szám táblájok szerint 's a' t. véghez megyen: 's mi következik mind ezekből? Rész szerint az, hogy nállok a' házi kézi-műveknek az embereknek sokasága miatt szükségesképpen igen sokaknak kell lenniük: rész szerint pedig az, hogy az ő *Sytlema* szerint való munkás kézi műveiknek, matériájok ehez magoknak valósággal lévén, mentől hamarább ki kelletik terjedniük; mivel egy *Statusnak* maga fel emelésére nem elég az, hogy tulajdon szükségéit, tulajdon honnya béli Kézi műveivel tölthesse bé, hanem hogy tulajdon szerzeményeit más helyekre által t hesse, eladhassa, 's ez által nyereséget tsinálhasson.

Te oékem kedves Németem! — felel *Neptunus* — jól el tanált magyarázatot terjesztél előmbe. Annak a' *Statusnak* egy iszonyu temérdekségű testnek

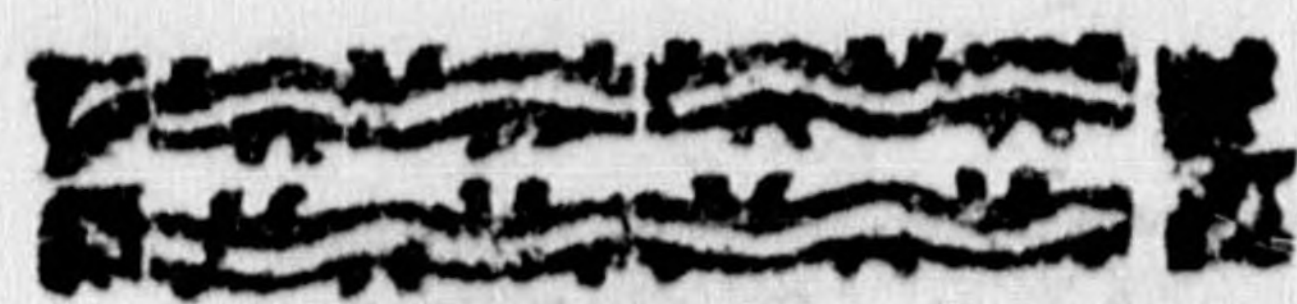

nek kell lenni: mi az oka, hogy jobban ki nem terjeszkedik? mi okon nem vészi segítségül hajókázható folyó-vizeit? Mert melly fok óldal folyóvizek nem szakadnak ezen főbb vizekbe! 's ez által mindent könnyebbé tésznek: és ha ehez a' Status testének egész erejét hozzá vészszük, néki a' természetnek minden-féle gazdagságaival kell bővölködni, mellyek közül némellyekre az ő szomszédjainak is szüksége lévén, talám azokat ezek másunnan nagyobb költséggel hordják, 's még is nem ilyen jó tulajdonságaik azok, a' mellyeket másunnan vésznek.

Hibázom e' — monda tovább *Neptunus* — — ha ezen Statusnak testjét Európában a' leg-jobb-nak tartom? 's mi okon oly jövevény ez még is az én Országomban? Tégy eleget kedves Németem, nékem ebben a' részben, 's mond elő ennek egy néhány okait. Minthogy itt a' kereskedésről vagyonszó, nem botsátkoztatom felelék én — ezen dolgoknak eredetére és okaira, hanem tsak ezt adom még beszédemhez: hogy ezen hatalmas Statusnak testje az Európai földi Isteneknek Politikájában mindenkor igen sokat nyomott, és ez okozta azt eddig elé, hogy minden tengeri és közönséges kereskedésekből hátra tartatott, 's mint egy ki-záratott: gyakran kénytelenített magát az Európai veszekedésbe bé elegyítettettnék szemlélni; most kezdi valóságos hasznát észébe venni, melly szerint azon vagyonszó, hogy magát minden féle háborgások közül ki vonhassa — tsak egy virágzó kereskedést forgat szemei előtt, és arra igyekezi munkás kezeit vetni.

Illyen módon, Kedves Németem! ezen hatalmas Status testének még majd minden ereje edgyütt vagyonszó, mellyet málok tziwodásaik közben el-vesztettének, vagy leg alább helyre állittatások iránt minden reménségek el-enyészett.

Ezen meg-jegyzés igen helyyes — felelék én — 's igaz az, hogy ez magát, Századoktól fogva tartó külső és belső ostromoltatásai között-is, Constitutioja

tutioja mellett, és erejébenn meg-tartotta, mellyel ha másokat fellyül nem halad is, de leg-alább vélek mindenkor egyenlő. — Ha a' józan Politikának réguláji által az *Asiai* Tsászárságok és Királyságok, népjeiket tengeri kereskedésre meg tanítani, 's Statufsaikat szerentsés fekvéseiknek használására venni, az az őket meg-gazdagítani, kéntelenítettnek: mi okon ne eshetnék ez — mondja *Neptunus* — éppen így meg Magyar, Tót, Horváth Országokra, Dálmátziára 's a' többekre nézve is? En ezt a' dolgot kedves Németem egy példával hozom előt- ted világozságra a' magam Országomból. Vallyon a' Török Tsászárság fő Várofsának, Konstantzinápolynak épülésével, a' Napkeleti Tsászárokat nem a' helynek jó fekvése hivogatta e' arra — hogy magokat az *Arhipelagusnak Déli* részén, és az egész *Föld közép* tenger felől — balra pedig vagy *Északra* a' *Fekete tengeren* keresztül egész a' *Mectis* táváig ki-terjeszték? Mi okból jóvasallyák ezek a' magok törvényes könyveikben a' tengeri kereskedésnek ki-szélesítését és fenn-tartását, mint nép- jeiknek leg-főbb hasznát oly erősen? Nem egyik vólt e' *Constantzius* ezek között, a' ki magát a' tengeri kereskedés általmazójának lenni nyilvánáson ki-jelentette? Sőt *Constantzius* vólt az, ki ezt a' szomszédoknak minden erőszakoságaik, el-nyomások 's a' törvénynek szine alatt való akadályozások ellen általmazta; sőt magát a' közönséges adónak ki-rend-lésekor is ahoz alkalmaztatta, hogy a' kereskedésből származó főbb hasznok ez által ne tsak meg ne akadályoztassanak, hanem még tsak leg kisebb rövidséget is ne szenvedjenek.

Szabjuk már most ezt kedves Németem! a' dolghoz. *Magyar, Tót, és Horváth Országok, Dálmátzia* 's a' t. egész ki-terjedések szerint a' tengerrel határosok, mely a' Görögök tengerének vagy a' nagy tengernek szokott vólt neveztetni, — mellyel mint részek, *Itália* felől a' *Liguriai* és *Toskániai* tengerek — az *Adriátikumi* és *Velentzei* — Görög Ország felől pedig a' *Joniai* és *Égéumi* tenger —

végre

vége a' fejer vagy *Mármora* tengere határosok, melly utolsó egyenesen a' fekete tengerbe vezeti az útozókat.

Itt tehát előtted vagyon az egész *Lévánta*, mely veled a' világnak más részeire nyitó koltokat is közli; a' hol egy olyan kereskedést lehet fel állítani, melly Magyar Országot minden hozzá tartozó atyafijas részeivel edgyütt hasznoson fogja illetni. Itt előtted vagyon egy előre való rajzolat — monda *Neptunus* — gondolkozz jó móddal iránta kedves Németem! és igyekezzél meg előzni azt az *Északi* tzejt, melly hogy magát a' Görög vagy nagy tengeren ki izélelthesse, már nagy lépéseket tett, a' mellyeknek ellenébe való állásra most igen kívánt alkalmatóságok és idő béli környülállások fordultanak elő. Hogy kellesek pedig ennek meg-esni? öszve fogunk az iránt együtt beszélteni: de a' mely végre nékem — mond *Neptunus* — közelebbről kellett ismernem drága Magyar Orzágnak, és a' véle atyafijas részeknek *Constitutioit* ismernem: a' melly iránt te velem további beszélgetésbe eredni, hogy Magyar Orzágnak és a' véle atyafijas részeknek figyelmeztetését magadra vonhasd, leg-kisebbet sem fogsz kételkedni. *A' többi következik.*

Negyedik Henrikh Frantzia Királynak, a' Bétsben mulató Frantziákhoz Blanchárd által közelebbről a' Levegőből le-küldött jelentő Levele.

„ *Elyséum* 3. Aug. 1791. — *Uraim!* — Hogy Hazátok fíjajinak magok vifeletekkel ditsekedtek, 's Királyotokat és fényes Familiáját Bétsben közön-séges helyeken is moskos beszédekkel illetni bá-torkodtok, ez meg botsáthatatlan dolog. — Hogy pedig eszetlenségeitek és a' szabadság által okozó-dott bodulástok közben oldalfélt az Auszriai Ural-kodó-székre is üress elmésségtekkal ki-botsátkoztok, már ezért szoross tenyitéket érdemlenétek. Ugy tet-tzik, hogy nem jött még el az az idő, midön ba-rátságoson és valójában-is meg-fogtok intettetni. Azonban én jónak állítottam ezt az időt meg-előz-

ni, 's néktek, mint jó szivű Frantzia, szivetekre akartam kötni azt, hogy felettébb szükséges dolog volna, beszédeitekben és tselekedeteitekben vigyázóbbaknak lenni: mert eddig való magatok vifeletéből, *Béts* Várossa benneteket a' leg-vezedelmesebb Emilsáriusoknak kénytelenítettik tartani. — Ne hajtsatok tehát részre, hanem egyeztetésétek-meg beszédeiteket szivetekkel. Ez kénytelen néktek megmondani, mely igazságtalanul bánnak a' ti Hazátok fiai minden tekintetben jó Királyotokkal. Csak ennek meg-vallása által hárihattok-el magatokról egy bizonyos és igen nagy gyanút. Minden nap szemlélitek, melly forró indulattal részt végyenek, nem csak az Ausiriai Közönség, hanem a' Ts. és K. Státusokban mulató és megtelepedett minden-féle idegenek a' ti megkeserített Királyotoknak szomorú 's meg nem érdemlett történetén. — Soha még egy leg bárdolatnabb, leg vadabb, és erköltstelenebb Nép-is, ily tartóson és holzszú időig a' maga Fejedelmét nem üldözte, a' mint ezt a' ti Hazátok fiai két esztendőktől fogva tselekedték 's tovább-is tselekeznek — azok a' ti Hazátok fiai, kik a' megvilágosodásban, jó erköltsökben, a' tudomán oknak és mesterségeknek megjovításában az egész Világnak beszéllő-sípjai (tubulsi) akartanak lenni, 's éppen az ő jovitások által a' Fanatismusnak ezen gyümölsét termelztették.

A' ti Hazátok fiai nem kívánnak több Királyt, vagy — a' mi csak egy — olyant akarnának tartani, kin ti magatok uralkodnátok — az az — egy Királyt, hatalom nélkül. Már ha szintén ezen megszorított Királyi hatalom valahogy felállitathatnék-is, nyerne e' a' ti Hazátok az által valamit? — Meg kell vallanom, hogy többet vesztene, mint nyerne; mert én ezen dolgot jól értem. De azonban azt is tudom, hogy egy olyan körül nyirt Királyi-hatalom, mint a' millyent a' ti Hazátok-fiai kívánnak, fel nem állitathatik. Ki kívánna egy ilyen *Constitutio* mellett a' Frantziáknak Királya lenni! — Senki sem! mert minden félne attól, hogy

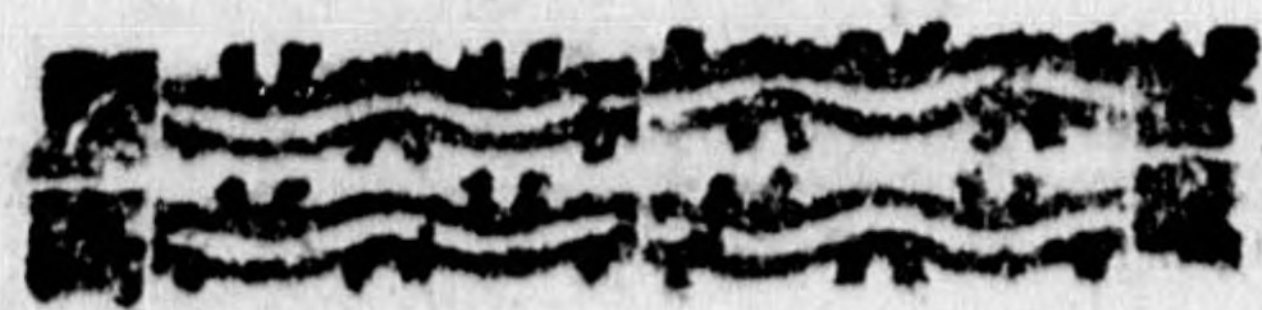
a'

a' ti Hazátok fiait, előbb, vagy későbbre hasonló főszédelgés foglalna-el, melly által ő, kedvetlen környülálások közzé tétetődhetnék. — Illyen vérrel bé-motskoltatott szomorú-játékokat nem ért Frantzia Ország még soha; 's ti még is Hazátok-fijainak illyen magok vifeletét helybe hagynátok! 's más Statufoknak igazgatások módjával mérészeltek tsufolódni! — oltalmozzátok ettől magatokat!

Fel-ébredett a' Németeknek régi természeti tulajdonságok, kik a' helyett, hogy a' miut ti várátok volna, az ujj Frantziákat követnék, a' dolgoknak jozan meg gondolásokra serkentenek fel: — *Austriának* Státufsit *Leopoldnak* bõltselsége a' nyugodalomnak bõltsøjében tsendesesen rengetgeti, kit a' *Tsehek* nem sokára a' magok kebelébe szoritván a' harmadik Királyi Koronával fognak meg ditsõíteni. *Morva*, *Slésia*, *Austria*, *Stiria*, *Kárinthia*, *Tyrolis*, *Pruszszia*, *Saxonia*, és a' több Szász Statusok — *Vájmár*, *Gotha*, *Majnungen*, *Hilburgshausen* és *Koburg* — a' *Palatinatusokkal* egy testé vált *Bavaria*, *Moguntzia*, *Kolonia*, és *Trevir*, — *Hannovera*, *Braunsvaig* és *Hessia* s. a. t. — ezek mind Német Fejedelemségek: és az egyelségnek, békelségnek, tsendes-ségnek, atyafiságos szeretetnek édes bora által megvidámulva ölelgetik 's tsókolgattyák ezekben az Hazafiak egymást. Hasonlóképpen a' többi nagy és kisebb Német Fejedelemségekben is így van a' dolog: még azokban a' szabad Német Birodalombéli Városokban is, a' hol ez előtt a' Polgárok és elõlljárók között a' Háborgásnak Isten-afszonya állította vala fel a' maga templomát, ezekben is most már által látták az Hazafiak, melly szép dolog legyen az Hazafiak között lévõ egyelség. — A' Német Fejedelmek mint atyák, és ezeknek alatta valók, mint gyermekek, atyai, fiui és léányi szeretettel viseltetnek egymáshoz.

Itt vagyon elõttetek egy kiseded lefestett képe a' Német Orzági Uralkodóknak, és az ő Jobbágyaiknak: irjátok le ezt Hazátok-fiai előtt. — Azt a' mit az *Anglus*, *Orosz*, és *Spanyol* 's más Keresztény

tény népek tselekednek, ha nem tudjátok, minden nap tapasztalhattjátok: de előre én is mondhatok annyit néktek, hogy az ujj Frantziáknak esztelenségeitől ezek is irtoznak. — Légyetek okosok, és ne hadjátok helybe a' nyilvános igazságtalanságot, mellyek által kárt válhatnátok. Ha pedig tsak ugyan böltsek lenni nem akartok 's nem is lehetek, de még is kárt vallani nintsen kedvetek, legalább, ha nyelveiteket zabolán tartani nem tudjátok, a' közönséges helyeket kerüljétek. Zárkozatok bé inkább szobátskáitokba, hogy a' jó Jobbágyoknak ellenetek való morgolódására semmi alkalmatosságot ne adjatok, és ott síraísátok Hazátoknak esetét. Ezt mondja néktek egy volt Frantzia Király, és a' ki néktek most is — jó akaró *Negyedik Henrihettek*. — *Nyomtattatott az Elyséumban Martó (Marteau) Péternél.* „

Illyen jelentő Levelet Negyedik Henrihhtől midőn most utollyára oly magofsan fel-ment volt Blanchárd a' Levegőbe, olly bövséggel hozott, hogy egy krajtzárjával úton út-félén eleget lehet Bétsben vásárolni belőle.

Minden-féle elegyes jegyzések.

Barátom! (azt írják Pestről) a' Posonyi Koronázás tsak alig esett nagyobb pompával, mint a' mi Főispányunknak F. Királyi Hertzeg *Leopold Sándor* leg-kedvesebbik Országunk *Palatinussának* béiktatása. — Barátom! illyen pompát, illyen közönséges örömet alig láttál valaha! Te esmersz engemet, 's jól tudod, hogy a' mi tsak irni való le tudom irni; de meg-engedj, ezen pompának és örömnek le-írására alkalmatlan vagyok; melyből íteld-meg: millyen lehetet ezen öröm innep? — Midőn a' mi kedves fő Hertzegünk leg-előbb-is Ó-Budára bé-érkezett, egy olyan gyözedelmi-kapun kellett néki által jöni, melynek magofsága 5 öl, és szélessége 3 öl vala. — Ezt az itt lakó szamos 'Sidó Nemzet készítette. Illyen aranytól és ezüstől drága Gyözedelmi-kaput tsak alig lehetett valaha

laha szemlélni. 18 *Baldachinumok* valának itt mind ékesen öltözött ifjak által ki-terjesztve; és mindehütt az öreg 'Sidók' álják vala körül; az utat pedig az ifjak és a' szűz Leányok virágokkal és koszorúkkal terítették vala. — A' *Rabbi* egy rövid, de fontos beszédet tartta a' Felségekhez, mellyet egy közönséges *Vivat Palatinus!* kiáltás végzé-bé. Ekkor a' sok ágyu dörgés, harangszózat, muzika, és *Vivat* kiáltása ezen 2 Városnak el-beszélhetetlenül lépé-el a' véghetetlen sokaságot. A' Budai Várba menetelével ő Felségének, a' Város Notáriusá *Spoth György* Ur közöntötte ő Felségét a' Város nevében. Egyenesen ment a' mi Kedves Hertze-günk a' Királyi Palotába — a' rettentő népnek véghetetlen *Vivat!* kiáltása között. — A' Várban csak egy vak ablak-is olyan nem találtatott, mely ezen éttzaka meg-világositva ne lett volna, és a' mellyen valami fellyül irás ne lett volna. — Mint egy 10 órakor mentenek által Pestre, minden Mág-nások, Nemesek és véghetetlen sokaság követvén ő Felségeket. Itt a' Királyi *Univerfitás* a' *Pallás* háza eleit következendő módon ékesítette vala-fel: Egy nagy fa vala eleven formában fel-készítve, melynek sok zöld ágai ki-terjedvén, bal részén 11 gyümölcsök valának — a' Királyi magzataknak neveivel fel-ékesítve. Ennek tetején vala ki-világositva F. Kir. II-dik *Leopoldnak* neve. A' gyümölcsöknek pedig közepette egy tábla vala fel-függesztve, mellyen *Virgiliusnak* ezen szovai valának: *Cara Deum Soboles.* Jobb felől a' Sas ül vala egy ágon, mellyen 3 gyümölcsökön *Berentz*, *Leopold* és *Károly* fő Hertzegeknek nevei olvastathatnak vala. *Leopoldnak* pedig neve zöld festékekkel világoskodik vala; mely reménységet és életet jegyez. Magyar Országának képe egy *Scythiai* Szűznek, vagy *Amazonnak* képében, Oroszlány-bőrben öltözve, az Ország fegyvereire és egy paisra könyökölve, jobb kezével a' *Leopold* nevét viselő almát le-szakasztja — és az egész Ország ezen fa gyökerének meg-sérthetetlenségét óltalmazza, mellynek közepén e' van írva:

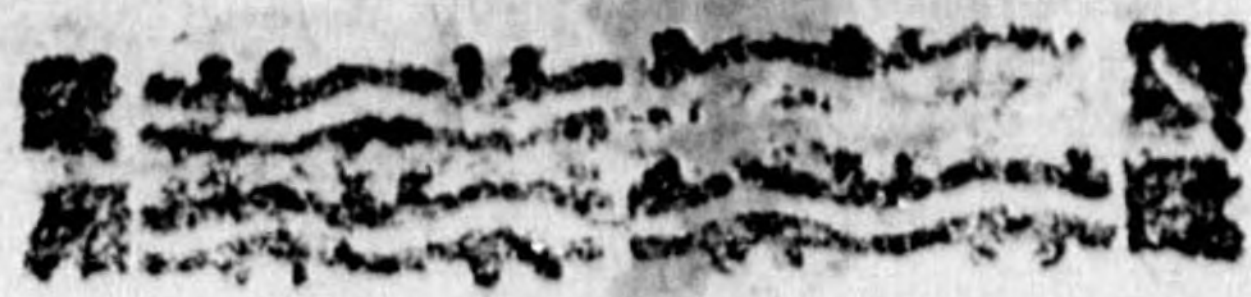

„ *Grata parce manu, Felix Hungaria! fructus — Regia quos arbor, quos dedit una dies. — Sunt mites, dulces, fortes, gratique nimirum — Non procul a proprio stipite poma cadunt.* 's t. — Pest Várofsa nem különben mind Buda Várofsa meg vala tetétől fogva talpig világosítva. — 7 dikben a' Vgye *Deputátussai* botsáttatának ő Felségek eleibe; estvére az Ország-Birájánál vala a' le-irhatatlan tántzos Bál. — 8 dikban a' Helytartó-Tanáts Préselségét vette Fels. Palatinusunk kezéhez. 6 órakor az Ujj Pest Várofsát járván meg ő Felségek, a' Gen. *Beleznainé* Kertjébe mentenek, és más nevezetesebb helyeket jártanak-meg (a' többit következő *Levelünkben*).

Buda 7 dik Aug. — Drága Kedves Ötsém! —
 „ *Buda és Pest Városinak*, de nem tsak, hanem sok helyekről való Uri, és Köz rendeknek, tegnapi napon öszve való tsoportozások, sőt tsordulások, dob, sip, trombita, hegedü, fagót, csincsia, és más e' féle musika zengések és harsogások, a' sok ágyudördülések, ropogások tsatornákról való borivások, Kávéházokban külömb külömb-féle italoknak hörpögetéseik köppentéseik, rikoltások, süvöltözések, tántzolások, kovalygások, és Isten tudja hány-féle ki gondolhatatlan vigaságok között való innepi szentelések, mint egy délutáni 6 óra tájban el kezdődvén, egész éttzaka szüntelen tartott: melly gyönyörüségeknek, 's vigaságoknak oka vala, tudni illik: mi nap vala rendelve Felséges Fejedelmünktől, a' ez szép tekintetü, sugár termetü, kegyes és szelid ábrázatot viselő Hertzeg Palatinusunk Budára és Pestre való bé-jövetelére, hogy itten mind a' Felséges Helytartó Tanáts Préselsévé, mind Nemes Várme gyénk törvényes Fő-Ispánnnyává bé iktattalson. Elis jött ez napon ő Hertzegsége, a' mint fellyebb irám mint egy 5 óra tájban délután, illy szemet tsiklandoztató pompák között, ha jól találom szerentsésen. Előre eleibe mentek, a' Jászok, Kúnok, Ketskeméti és Körösi Nemesek, az után a' Nemes Palatinale Banderium, kiket vezetett Báró *Ortzi László*

László Ur ő Excellentiája, mind igen tzifrán és rendesen öltözve, ezek Kapitányságokra osztatván, minthogy voltak leg-alább is hatvanan, igen szép rendel masiroztak. Ezeket követte a' már jó darab időtől fogva itt lévő Nemes Gárda, Gála ruhában öltöztvén. Ki mentek továbbá ő Hertzogsége eleibe minden Városi Lovas Sergek, számtalan hintók, mellyekben Papok, és külömb külömb féle Uraságok, és Aszszonyságok is ültenek. Az alatt a' Várnak Uttzáit el foglalták a' gyalog fegyvert viselő Sergek a' két végső széleken, a' középbbe pedig vóltanak, a' Budai és Pesti gyalog Kompaniák, kivált a' Pestiek, mind különböző szép Uniformisokba. Ezek közzé egyeledvén a' temérdek nép, a' kik szobákra és ablakokra nem kaphattak. Midőn már ezek a' magok módjok szzerint el rendeltettek, 's Hertzeg Palatinusunk le-jövetelére várakoztanak volna, még az Ó-Budai 'Sidóság is a' Sabes tartástól fel szabadítatván, különösen magáért ki tett; az alatt, előre a' mi szzeretetre méltó és maga vidám ábrazattyát mindenekkel kívántató, kü önös jószágú Korona *Ferentz* fő Hertzegünk, maga Hertzeg Testvérjével minden előre való hir-adás nélkül a' Fejérvári Kapun a' Várba bé jötteenek, és ottan az előre számokra el-készitetett Gr. *Batyániak* Palotájokban, hogy az egész kifirő pompát láthassák, bé szállottanak. Kevés idő múlva azu án, meg dördülvén az ágyuk, jelt adtanak Palatinusunk közel való létéről; a' ki is így hozatott bé Városunkba. Leg először jötteenek előtte, a' Budai és Pesti lovas Kompaniák, ki-vont kardokkal és csidákkal, az után a Ketskeméti és Körösi Nemesek, ezek után, a' Kúnok, a' kiket követték a' Jászok, mind egy öltözetekbe; az után a' Vármegye Katonái, és Lovászok; Ezek után a' Nemes Banderium, bámulásra méltó szép rendel, ezek után vagy 16 üveges hintók, mind hat hat lovasok, mellyekbe a' N. Vármegye eleibe küldött Követ Tábla-Biráji ültenek. Ezek után jött osztán Hertzegünk olly szörnyü Vivát kiáltások között, hogy még a' Fellegeket-is verték,

verték, az után a' Nemes Gárda, és számtalan hintók, bé-érkezvén ő Hertzegsege a' Béisi kapun, itt a' már rendbe lévő Katonaság és Városi fegyveresek parádézoltak; az után a' fok kísirők utánna tódultak, a' harangok mind a' két Városba megvonattak, az ágyuk ropogtak. Így tehát a' megszállására érkezett, a' Porta triumphalis alatt általmenvén, az után mentenek utánna a' fő Hertzegek. A' Nap setétülvén, lámpások gyújtattak, és mind a' két Város illumináltatott; egy kevéssé megpihenvén ő Hertzegségek a' Theatrumba mentenek, holott egy kevéssé mulatván, újra a' Várnak uttájait hogy az illuminációkat és a' Porta Triumphalisokat meg-lássák, el-járták hintókon. Az után Pestre mentenek ezeknek meg-nézésekre, 's onnan haza, nyugodni. Sok Versek és *Cronosticonak*, mind Deákul, mind Magyarúl, mind pedig Németül vólnak a' győzedelmi kapukon, és az illuminált házakon, mellyeket ha meg-kaphatok, azokkal-is főgok szolgálni; kivált a' Pesti Város házánál való Győzedelmi Kapu ingen superb, és szép emblemákkal vólt tellyes; a' közepin vólt a' három F. Hertzeg Képe ki-festve Magyar ruhában; fellyül a' Magyar Ország Czimere és a' Korona.

A' H. Palatinus Főispányi Instellatioja Budán a' Királyi Palotában esett meg; az ebéd pedig Pesten a' *Primás* ő Exja kertjében. — A' hozzánk érkezett minden Hazánkbéli Levelek tellyesek a' bőv terméssel való ditsekedéssel. A' *Jászországban* nintsen olyan öreg ember, ki a' mostani termésekhez tsak hasonlót-is ért vólna; mert itt vóltanak olyan földek is, mellyek más jó termő esztendőben 34 Keresztet adtanak, most pedig ezek 130 Keresztet adának, és fokkal eresztősebb a' gabona mint eddig.

T o l d a l é k k a l.